

Geçmiş, Sadece Yaşanmışlık Değil; Bugünü Tartmanın Bir Terazisidir.

Seksen altı yaşında bir kadın, dokuz doğum, bir ömürlük göç, çadırdan kente uzanan bir yol... Bu anlatı, sadece kişisel bir hatırat değil; dijital çağın kadınlarına, aidiyet, doğurganlık, emek ve sabır üzerinden bir aynadır. Nasıl mı?

Şimdi sizlere, bugünün kodlama bilen, online danışmanlık yapan, kahvesini uygulamayla söyleyen genç kadın ile deveye göçen, yaşamını keçi sürüsü peşinde koşan kadının dünyası arasında görünmeyen bir köprü kurmaya çalışacağım.

Kırmızı Duvaklı Sessizlik: Geleneksel Düğün Ritüelleri, Sessizliğin En Anlamlı Çılgılığıdır.

(Y1-4)'de bahsettiğim; seksen altı yaşında bir kadın, eşini ilk kez düğün günü görmüştü. Krem rengi elbisesi, kırmızı-yeşil duvağı, aynalı fes takılı başı ile "görmeden sevmeye, tanımadan yaşamaya" yani "kendi eşini seçme" tercihinin karşı tarihsel bir sessizliğin hikâyesiydi.

“Görmeden sevmeye, tanımadan yaşamaya” mecbur kılınmak ifadesi, modern öznellik ve bireysel seçme hakkı ekseninden bakıldığında bir “sessizlik” gibi görünebilir; ancak bu sessizlik, sadece bir edilgenlik değil, aynı zamanda geleneksel sistemin içinde işleyen başka bir “bilme biçimi” ve “karar verme mantığı” da içerir. Şimdi bu durumu hem sosyolojik hem kültürel hem de kadınlık deneyimi bağlamında açalım:

“Görmeden Seçmek” mi, “Bilenlerin Görüşüyle Seçilmek” mi?

Kırda, dağda, yaylada büyümüş bir genç kız için, modern bireyin sahip olduğu gibi "eş seçim kriterleri" yoktur. Çünkü, aile yapısı; hane bağlantılı kültür, dini-ahlaki öğretim ve en önemlisi de “görgü bilgisi”, bir genç kızın kimle evlenebileceği hakkında kendiliğinden bir dünya görüşü oluşturur. Bu bilgi yazılı değil; gözlemlerle, sohbetle, örneklerle aktarılan bir kültürel sermayedir.

Yörük toplumunda kız evlat, yalnızca ailesinin kararıyla evlendirilmez; bu karar, “erkeklerin ve kadınların birlikte gözleyerek, yoklayarak, karşı tarafın ‘göç yollarını, koyunlarını, çobanlarını, büyüklerini izleyerek’ aldığı bir karardır. Yani, burada kız çocuğu, evleneceği kişiyi belki ‘gözle’ görmez ama ‘sistem’ onun yerine gören bir yapı kurmuştur.

Büyüklerin Seçimi Bir İktidar Değil, Bir Koruma Alanıdır.

Bugün kulağa sert gelen bu sistemin, o dönemdeki kız çocuğu için aslında “sosyal bir zırh” olduğunu kabul etmeliyiz. Genç kız, bu korunaklı seçimle, hem aile haysiyetini taşıyan bir evliliğe yönlendirilir hem de kendi ailesiyle benzer değerlerde bir haneye gönderilir. Bu anlamda büyüklerin müdahalesi bir “dayatma” değil, “yaşamı sürdürebilir kılma” çabasıdır.

Modern anlamda bireysel karar verme hakkı yoktur ama bireysel mağduriyet de pek azdır çünkü “topluluk görüşü”, bireysel hatalardan daha koruyucudur. Toplumun kodları, kadın için en azından sosyal ve ekonomik açıdan “sığınabileceği bir evlilik çatısı” kurmayı hedefler.

Bu Geçmiş Bugün İçin Ne Anlama Gelir?

Çağdaş kadının “eş seçme hakkı” tarihsel olarak kıymetlidir çünkü kadınlar bu hakka uzun mücadelelerle kavuşmuştur. Ancak bu, geçmişin tüm yapılarını “karanlık” ya da “baskıcı” ilan etmek anlamına gelmemelidir. Yörük kadınlarının geçmişteki deneyimi, ‘başkalarının gözünden hayat kurmanın’, ‘güven üzerine inşa edilmiş kolektif kararın’, ‘mahremiyetle örülü ama topluca şekillenen kaderin’ de tarihidir.

Bu Nedenle: "Evleneceği eşi görmeyen bir genç kız, aslında görmenin başka bir biçimiyle yetiştirilmiştir. Gözle değil, işaretle; tanışmayla değil, aktarımla; aşkla değil, uyumla kurulan bir evliliştir bu." Ve bu yapının içinden çıkan kadınlar, her ne kadar sessiz görünseler de "sessizliğin dilini" çok iyi bilirler. O yüzden onların hikâyesini yalnızca edilgenlik değil, 'anamlı bir sessizlik' olarak da okuyabiliriz.

DOĞUM ve GÖÇ: Doğum Yapmak: Tıbbi İzolasyon Değil, Toplumsal Kollektivizm.

Her doğum, bir kadının kendi bedeninden ödünç aldığı gücün tekrar ilânıdır. Ahraz nine, bütün çocuklarını çadırdaki doğurdu demiştik. Bugünün steril doğumhanelerinde, doğum pozisyonları doktor kararıyla alınırken, o çadırdaki ipe tutunarak doğurmuştu, kendi vücudunu, doğayı, zamanı dinleyerek... Klinik kontrolsüzlük gibi görünen bu doğum pratiği, aslında **"beden bilgisinin kolektif aktarımıydı."** Hamilelikte aşermek, doğuma hazırlanma, kırk çıkarma; hepsi toplumsal **"yaşlı kadınlar meclisinde şekilleniyor"**, yani, tıbbın değil, **"topluluğun hafızasına"** dayanıyordu.

Hamileliğin Sessiz Rehberi: Anne Bedeninin Biyolojik Hafızası.

Modern testlere gerek kalmadan, kadınlar, bedenlerinin dilini bilmektedir. "Canım armut istediğinde, hamile olduğumu anladım" demişti. Bu ifade, biyomedikal bilginin dışında bir sezgisel zekânın ürünüdür. Bugün adet gecikmesini uygulamayla takip eden genç kadınlara, bu biyolojik sezginin ilksel ve güçlü bilgisini hatırlatmak gerekmez mi? Kadının eşine söylemeden önce kendiyle yaşadığı bu bilgilenme süreci, bedensel öz-farkındalığın bir örneği değil midir?

Doğum Sonrası Bakım: Dijital Reçetelerin Ötesinde Kadın Dayanışması.

Google (*dede*)'da aratamayacağınız bilgiler vardır: Kaynar, pekmez, kırk taş. Doğum sonrası bakımda yağlı pekmez, şireli çay, baharlı kaynar; bunlar modern vitamin kürlerinin atası sayılabilir. Bugün sosyal medya üzerinden "lohusa tarifleri" arayan kadınlar, bu geleneksel karışımların tarihsel kıymetini fark etmelidir. Yine "kırk çıkarma" pratiği, hijyenik bir geçiş ritüelinin kolektif hafızasıydı. Modern psikolojide lohusalık depresyonuna karşı önerilen "sosyal destek sistemleri", bu tür ritüellerle zaten inşa edilmişti.

Göç, Sadece Mekân Değil Kimlik Değişimidir.

Bir deveye yüklenen sadece eşya değil; bir hayat biçimidir. Yayladan ovaya, kıl çadırdan Tarsus civarındaki evlerine... Bir kadının hayatında göç, sadece yer değiştirmek değil; gelenekle modernlik arasında denge kurmaya çalışmak demektir. Oysa kendi kuşağında toprağı işleyen eller, bugün torunlarının elinde dokunmatik ekranlarla yeni bir biçim kazanıyor.

Bu Yörük kadını Bugünün Genç Kadınlarına Ne Söylendi? Ya da Zamanın içinden geçip bugüne bakan bir kadın, hangi mesajı verir?

Kendinizi uygulamalarla değil, bedeninizi dinleyerek tanıyın/ Kırmızı bir örtü bazen bütün kötü bakışlardan korur;/ Kendinize ait semboller üretin/ Kadın olmak, tek başına doğurmak değil; dayanışmayla doğurmayı öğrenmektir. / Dijital çağda da olsa doğum, büyütme, bakım; sadece teknik değil, çok çok kutsaldır/ Geçmişin bilgisi, sadece nostalji değildir.

SONUÇ:

Kıl Çadırın Gölgesinde, Ekranın Işığında Yaşamak: Bu anlatı, dijital kuşağa "nostaljik bir hikâye" gibi görünmesin. Aksine, bugün sosyal medya akışlarında kaybolan genç kadınlar için bir **"yer tutma"** önerisidir. Yörük bir ninenin çadırın ipine tutunarak doğurduğu çocukları, bugün modern kliniklerde doğan torunlara ışık tutabilir. **Çünkü Geçmiş, Sadece Anlatılmaz; Yeniden Kurulur...**

05.06/2025 günü: YÖRÜK KADINLARININ ZAMANLAR ARASI İZLERİ-Y1-6/: "Hac Yolu, Cariye ve Kadının Gönül Gücü"